

SJÖHISTORISKA

LULEÅ FARLED

Under hösten 2015 har Sjöhistoriska museet gjort en marinarkeologisk utredning i Luleå med anledning av Sjöfartsverkets planerade muddringar. Totalt hittades fem vrak, varav det äldsta är en fornlämning då vraket är från tidigt 1800-tal.

Undersökningen

Området undersöktes först med side scan sonar (ett sidotittande ekolod), som kan upptäcka vrak och andra bottenformationer. Dykningar skedde sedan på flera platser för att besikta sonarindikationer som kunde vara vrak, främst i Luleå hamn, men även långt ute i skärgården på djup ner till 30 meter.

Det gällde att se upp för stora fartyg och dimma i farleden, men det bjöds även på härliga höstdagar.

Vraken

Fyra av fem vrak som hittades ligger inne i Luleå hamn norr om Tjuvholmssundet runt Sandögrundet och ett på öppet hav norr om Borussiagrund.

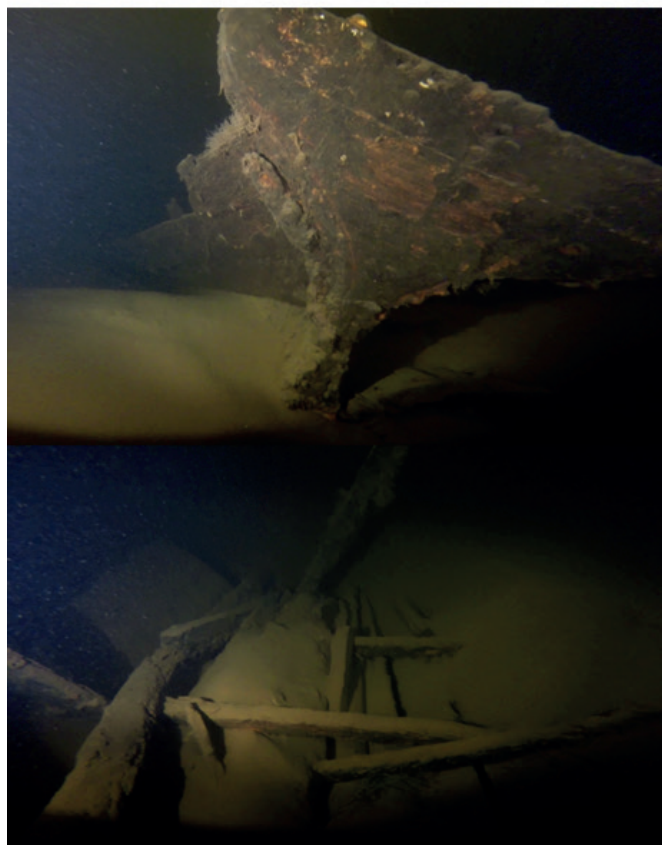
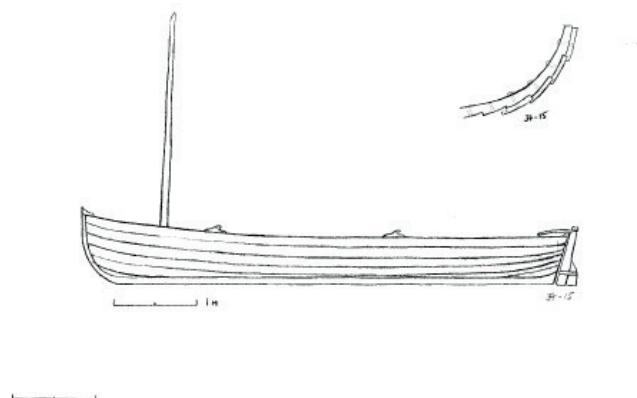
Av de fyra vraken i Luleå hamn är det äldsta från 1800-talet. Det är en drygt fem meter lång träbåt, som ligger på 12 meters djup. Båten är mycket sönderfallen men akterspegeln står kvar intakt. Båten är behandlad med tjära och båtens bordläggning är sammanfogad med järnnitar. Men exakt hur nitarna ser ut är svårt att avgöra, då de har rostet och är övertjärade. I aktern finns det järnrester, som troligen kan utgöra rester av ett fäste för ett roder. Det har troligen varit en båt både för rodd och segling i skärgården. Den raka förstäven har likheter med den i norra Skandinavien så kallade "Nordlandsbåten", som dock inte har en akterspegel.

Inne i hamnen finns även en träsnipa med motor, en mindre modern träbåt och en orange båt (lotsbåt) med namnet *Jumbo*.

Vraket långt ute till havs är en kabelutläggningspråm i stål. I vraket ligger kabel med textilisolering och vraket har trädetaljer, så som pollare, durk och några rundtimmer, som möjligen är bommar för kabelutläggning. Detta daterar den troligen till första halvan av 1900-talet.

Bilder på kabelutläggningspråmen. Hörn med träpollare (överst), kabel med textilisolering (mitten) och vinsch (nederst).

En rekonstruktionsskiss (Överst) och bilder på 1800-talsbåten. Akterspegeln (mitten) och fören i bakgrunde (nederst).

Träsnipan i Luleå hamn.

Ny kunskap

Kunskaperna om hur äldre småbåtar byggdes är inte så stor och det finns mycket få undersökta och daterade allmogebåtar från 1800-talet. Det finns däremot flera etnologiska studier av norrländska bruksbåtar från tidigt

1900-tal, men ingen båt som är direkt lik den nu hittade träbåten. Så denna undersökning har blivit en pusselbit i "kunskapsbanken" om småbåtar i Norrland från 1800-talet.

Jumbo, den möjliga lotsbåten.

Vill du veta mer?

Läs hela rapporten på:
<http://samla.raa.se> eller på
www.sjohistoriska.se

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beteckning: 431-7329-2015 och 431-11790-2015
Statens maritima museers dnr: 5.3.1-2014-701 och 5.3.1-2015-1089